

Α. ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ
ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΘΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΟΥΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Κέντρο Διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού του Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων. Τα προγράμματα διάδοσης της Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού

Τριαντάφυλλος Αλμπάνης
Καθηγητής και Πρόεδρος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Το Κέντρο Διδασκαλίας Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού (ΚΕ.Δ.Ε.Γ.ΠΟ.) του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων θεσμοθετήθηκε από τη Σύγκλητο το 1996. Η ένταξη του Κέντρου στο νεοσυσταθέν Διεθνές Κέντρο Ελληνικής Παιδείας-Παράδοσης και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΔΙ.Κ.Ε.Π.Π.Ε.Ε.) «Σταύρος Νιάρχος» το Φεβρουάριο του 2005, έδωσε σημαντική ώθηση στην ενίσχυση και προώθηση της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας. Από τότε μέχρι σήμερα το ΚΕ.Δ.Ε.Γ.ΠΟ. έχει φιλοξενήσει πάνω από 7.000 σπουδαστές σε περισσότερα από εκατό (100) εκπαιδευτικά προγράμματα.

Αποστολή του ΚΕ.Δ.Ε.Γ.ΠΟ. είναι: η διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού, η διαπολιτισμική επαφή των λαών με σεβασμό στην ετερότητα και τη διαφορετικότητα τους, η σύναψη συνεργασιών με Ακαδημαϊκά Ιδρύματα ή άλλους φορείς.

Κατά τη διάρκεια της πολύχρονης παρουσίας του, το ΚΕ.Δ.Ε.Γ.ΠΟ. συνεργάστηκε με επιστημονικά Ιδρύματα και εκπαιδευτικούς οργανισμούς, δέχτηκε σπουδαστές από όλο τον κόσμο, οι οποίοι φοιτούν σε οχτάμηνα και εντατικά μηνιαία θερινά προγράμματα διδασκαλίας και οργάνωσε ειδικά προγράμματα βασισμένα σε πρωτόκολλα συνεργασίας ειδικά σχεδιασμένα βάσει των αναγκών και των απαιτήσεων των εκπαιδευομένων. Παράλληλα από το 2004 λειτουργεί ως αναγνωρισμένο εξεταστικό κέντρο για τις Εξετάσεις Πιστοποίησης Ελληνομάθειας.

Οι κύκλοι μαθημάτων περιλαμβάνουν τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως ξένης, διαλέξεις για τον ελληνικό πολιτισμό, μαθήματα ελληνικών παραδοσιακών χορών, εκπαιδευτικές επισκέψεις και εκδρομές σε χώρους με ιστορικό ενδιαφέρον, συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Βασικός στόχος είναι, σε κάθε περίπτωση, η ουσιαστική επαφή του σπουδαστή της Ελληνικής γλώσσας με τον ελληνικό τρόπο ζωής.

.....

Ελληνική γλώσσα και ιατρική ορολογία: Μια σχέση ταύτισης και ουσίας

Μηράς Πασχόπουλος
Καθηγητής Τμήματος Ιατρικής,
Αντιπρόεδρος Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Είναι φυσικά γνωστό ότι οι απαρχές της νεοελληνικής ιατρικής ορολογίας ανάγονται στον νεοελληνικό Διαφωτισμό, εποχή κατά την οποία η σύνδεση με την ελληνική αρχαιότητα κρίθηκε απαραίτητη για την καθιέρωση της ταυτότητας του νεοελληνικού πολιτισμού. Έτσι τα γλωσσικά δάνεια και η αρχαιότροπη ορολογία, αντλούμενα κυρίως από τα κείμενα των αρχαίων ιατρών, αποτέλεσαν τον θεμέλιο λίθο για την οικοδόμηση της επιστημονικής ιατρικής ορολογίας. Δεν πρέπει, επίσης, να λησμονεί κανείς ότι κεντρική θέση στην ιστορία του γλωσσικού ζητήματος κατείχε και η αποδοχή και χρήση της δημοτικής ως γλώσσα του ιατρικού κόσμου. Παράλληλα, εκτός από την αναζήτηση της ταυτότητας, μείζονος σημασίας αναδείχθηκε και το θέμα της ουσιαστικής χρήσης της ιατρικής 'ιδιολέκτου' αφού οι οι βιο-

επιστήμες του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, αποτύπωσαν και γλωσσικά τις αντιλήψεις της εποχής τους. Προσδίδοντας έμφαση στο ανδρικό σώμα ως οικουμενικό τύπο ανθρωπίνου σώματος, με το γυναικείο να θεωρείται ως ιδιαιτερότητα ή απόκλιση, οι εκπρόσωποι των προηγούμενων επιστημών διαμόρφωσαν και τους ανάλογους λεκτικούς εκφραστικούς τους τρόπους.

Η ιστορική αυτή αναδρομή αποτελεί εφελτήριο προβληματισμού για τον μαιευτήρα-γυναικολόγο του 21^{ου} αιώνα ώστε να αναλογιστεί εκ νέου πάνω στην τρέχουσα ορολογία της επιστήμης του και ει δυνατόν να θέσει τα δικά του ερωτήματα. Για παράδειγμα, έχουν εκλείψει τα ζητήματα ταυτότητας ή έχουν λάβει νέα μορφή; πώς μπορεί η ουσία του ιατρικού λόγου να μεταδοθεί από τα μέσα ενημέρωσης; ποιός είναι ο σύγχρονος γλωσσικός κώδικας επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ιατρικής κοινότητας; πώς μπορεί να ανατροφοδοτηθεί η διεθνής ιατρική ορολογία μέσω της ελληνικής γλώσσας, η οποία λειτούργησε επί μακρόν ως δεξαμενή άντλησης όρων και νοητικών κατηγοριών; και αντίστροφα, πώς θα αποδοθεί στην ελληνική γλώσσα η ταχύτατα εξελισσόμενη ιατρική ορολογία; πώς η τελευταία θα ενταχθεί στην παραγωγή και επεκταση βάσεων δεδομένων ανοικτής πηγής ώστε να βελτιωθεί η παροχή υπηρεσιών υγείας; οι εποχές αλλάζουν συμπαρασύροντας στο διάβα τους ακόμη και την ιατρική ορολογία.

Τεχνητή Νοημοσύνη και Επικοινωνία: Εξέλιξη, Προστασία και Ηθική

Σταύρος Δ. Νικολόπουλος

Καθηγητής Πολυτεχνικής Σχολής,
Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Το 1937 ο Alan Turing αλλάζει τον τρόπο θεώρησης των «άψυχων» πραγμάτων και τον τρόπο επικοινωνίας μαζί τους. Ορίζει τη «Μηχανή Turing», ένα μαθηματικό αντικείμενο ικανό να υπολογίσει οτιδήποτε μπορεί να υπολογιστεί αλγοριθμικά. Η οικουμενικότητα της Μηχανής του άλλαξε την ιστορία του 20ου αιώνα, καθώς για πρώτη φορά ο άνθρωπος κατάφερε να μεταφέρει εκτός βιολογίας, να προσομοιώσει, στοιχειώδεις εργασίες του εγκεφάλου του. Τις εργασίες αυτές, το 1946 ο John von Neumann τις ενσωματώνει στον πρώτο Ηλεκτρονικό Υπολογιστή (Η/Υ), συμβάλλοντας έτσι στην απαρχή μιας νέας εποχής επικοινωνίας μεταξύ ανθρώπου και μηχανής. Νέες τεχνικές γλώσσες επικοινωνίας εμφανίζονται, έχοντας τους δικούς τους συντακτικούς και εννοιολογικούς κανόνες όπως και οι φυσικές γλώσσες, και νέοι κώδικες αλληλεπίδρασης υιοθετούνται, με στόχο την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της νέας ηλεκτρονικής μηχανής και την τεχνητή ανάπτυξη της νοημοσύνης της. Σήμερα, ο υπολογιστής του von Neumann έχει ήδη εξελιχθεί σε ένα «νοήμον» μηχανικό αντικείμενο, με ικανότητες επικοινωνίας, μάθησης, δημιουργίας, κατανόησης της φυσικής γλώσσας, αντίληψη του περιβάλλοντος, ακόμα και με ικανότητες φαντασίας, και έτσι έχει ήδη αρχίσει να «αντιγράφει» τον ίδιο το δημιουργό του, τον άνθρωπο. Σε μια τέτοια εξέλιξη, η προστασία του ανθρώπου και τα ηθικά διλήμματα που προκύπτουν είναι μείζονα θέματα που άμεσα θα κληθούν να αντιμετωπίσουν όχι μόνο η επιστήμη αλλά και η ίδια η κοινωνία.

Πολυτροπικά «κείμενα» στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση
για τον άνθρωπο και τον πλανήτη

Αικατερίνη Πλακίτση

*Καθηγήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών
Πρόεδρος Π.Τ.Ν Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η εργασία αναδεικνύει το διαμεσολαβητικό ρόλο που μπορεί να έχουν τα πολυτροπικά κείμενα για την ικανοποίηση των στόχων της UNESCO για εκπαίδευση για όλους και των 17στόχων των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ειδικότερα, αναλύονται οι αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται όταν πολυτροπικότητες όπως γραπτά κείμενα, ζωγραφιές, video, cartoon-animations, μουσειακά εκθέματα, sites, θέατρο και άλλα διάμεσα καταλύουν την τυπική και μη τυπική μάθηση. Ο ρόλος των «κειμένων» συναρτάται με τις έννοιες της περιχάραξης, της ταξινόμησης και της τυπικότητας και ερμηνεύεται στο πλαίσιο της πολιτισμικής ιστορικής θεωρίας της δραστηριότητας. Παραδείγματα καλών πρακτικών και προγραμμάτων σπουδών παρουσιάζονται ως επικύρωση ενός νέου πολιτισμού που αναδύεται για τον άνθρωπο και τον πλανήτη.

Η Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή

*Δρ. Δημήτριος Ζώτος
Σχολάρχης Πατριαρχικής Μεγάλης του Γένους Σχολής*

Η πρώτη Ελληνική Σχολή στα Οθωμανικά χρόνια της Κωνσταντινούπολης -γνωστή ως «Πατριαρχική Ακαδημία»- ιδρύεται το 1454 με σουλτανικό διάταγμα του Μωάμεθ του Β'. Ο Πατριάρχης Γεννάδιος μετά των παραχωρηθέντων προνομίων ιδρύει την «Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή» ως συνέχεια της Ακαδημίας που προϋπήρχε στα χρόνια του Βυζαντίου.

Η ανασυσταθείσα Σχολή μέσα στους αιώνες μπορεί να θεωρηθεί πως πέρασε από τέσσερις σημαντικές φάσεις. Η πρώτη φάση αρχίζει μετά την Άλωση και φθάνει ως τη μετάκληση του Θεόφιλου Κορυδαλέως το 1625. Η δεύτερη, περιλαμβάνει την περίοδο της παρουσίας της διδασκαλίας του. Η εισαγωγή της διδασκαλίας των πειραματικών επιστημών σημειώνεται με την παρουσία του Ευγένιου Βουλγάρεως. Η ένταξη των επιστημονικών καθώς και της νεότερης φιλοσοφίας η οποία άνοιξε το δρόμο για τον Διαφωτισμό μπορεί να θεωρηθεί η τρίτη φάση της Σχολής μέσα στη μακροαίωνα ιστορία της. Η Σχολή το 1923, μετά την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, χαρακτηρίζεται ως ρωμαίικο μειωνοτικό σχολείο και εντάσσεται στα πλαίσια του τουρκικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Σήμερα, η Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή λειτουργεί ως γυμνάσιο-λύκειο με 43 μαθητές και συνεχίζει την προσφορά της στα ελληνικά γράμματα και τον πολιτισμό στο επιβλητικό της κόκκινο κτίριο, στον πέμπτο λόφο της Βασιλεύουσας, ατενίζοντας το μέλλον με αισιοδοξία...

Η έννοια του προσώπου: ποικίλες θεωρήσεις και οι πολιτικές τους διαστάσεις

*Nicolas Prevelakis
Center for Hellenic Studies,
Committee on Degrees in Social Studies, Harvard University*

Από το κίνημα του περσοναλισμού ως τη φιλοσοφία του προσώπου στους σύγχρονους ορθοδόξους στοχαστές (Ι. Ζιζιούλας, Χ. Γιανναράς), βρισκουμε ποικίλες θεωρήσεις γύρω από

το περιεχόμενο και τη σημασία του ανθρώπινου προσώπου. Άλλοι βλέπουν το πρόσωπο ως άτομο, άλλοι δίνουν έμφαση στην προτεραιότητα των σχέσεων και της κοινωνίας. Άλλοι βλέπουν τη λογική ως κύριο χαρακτηριστικό του ανθρώπου, άλλοι τονίζουν άλλες διαστάσεις, όπως ο έρωτας, η φαντασία, η ελευθερία, η δυνατότητα υπέρβασης του εαυτού μας. Από την αρχή του Ψυχρού Πολέμου ως σήμερα, οι φιλοσοφικές συζητήσεις ως προς το τι είναι θεμελιακό στο ανθρώπινο πρόσωπο σχετίζονται με πολιτικές διαίρεσεις: ελεύθερη οικονομία-σοσιαλισμός, έθνος-κοσμοπολιτισμός, πρόοδος-παράδοση. Σχετίζονται, επίσης, με τους όρους Ανατολή-Δύση, δυτική Ευρώπη- ορθόδοξος κόσμος. Η αρχή του 21ου αιώνα προσφέρεται για μια αποτίμηση των φιλοσοφικών αυτών συζητήσεων και της συμβολής τους στην κατανόηση της ανθρώπινης φύσης, καθώς και στην ευρύτερη σχέση φιλοσοφικής ανθρωπολογίας και πολιτικής. Η αποτίμηση αυτή μας επιτρέπει να σκεφτούμε βαθύτερα τις νέες μορφές υποκειμενικότητας, οι οποίες διαμορφώνονται από τις νέες τεχνολογίες και τις ευρύτερες σύγχρονες κοινωνικές αλλαγές.

Πώς η διαχρονία μιας γλώσσας αφήνει ίχνη στη συγχρονία της: η γλωσσική ανάπτυξη ως επιτομή της ιστορικής εξέλιξης της Ελληνικής

Μαρίνα Τζακώστα
Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ συγχρονίας και διαχρονίας μιας γλώσσας – εν προκειμένω της ελληνικής - και της καθολικής ισχύος των γλωσσικών κανόνων. Αντλώντας δεδομένα από νεοελληνικές διαλέκτους και από τον λόγο παιδιών που κατακτούν την ελληνική ως μητρική και ως δεύτερη γλώσσα υποστηρίζουμε ότι είναι οι ίδιες θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τόσο τη διαχρονική όσο και τη συγχρονική διάσταση μιας γλώσσας. Τα μορφολογικά φαινόμενα τα οποία θα συζητήσουμε φωτίζουν όψεις της γλώσσας οι οποίες ως σταθερές και καθολικές αρχές διευκολύνουν, αφενός, την γλωσσική αλλαγή και, αφετέρου, τη γλωσσική ανάπτυξη. Τέτοια φαινόμενα μπορούν να λειτουργούν ως άξονες γλωσσικής διδασκαλίας.

Γλωσσική χρήση και κοινωνική αλλαγή. Μια αμφίδρομη σχέση.

Χρυσή Σιδηροπούλου
Τμήμα Φιλοσοφίας
Πανεπιστημίου Βοσπόρου (Βοζαζίτζι)

Στην παρουσίασή μου αυτή επιχειρώ να διερευνήσω τη σχέση μεταξύ γλώσσας και κοινωνικής αλλαγής. Η προσέγγισή μου είναι κατά βάση θεωρητική και όχι εμπειρική. Εκκινείται από φιλοσοφικές προϋποθέσεις σχετικά με τη διαμόρφωση εννοιών και τη δυνατότητά τους να μετασχηματίζονται αντανακλώντας νέες πραγματικότητες. Πιο συγκεκριμένα υιοθετώ ως πλαίσιο αναφοράς τη φιλοσοφία της γλώσσας του ύστερου Wittgenstein. Σε αυτή τη βάση υποστηρίζω ότι η σχέση μεταξύ γλώσσας και κοινωνικής αλλαγής δεν υπόκειται σε κανενός είδους αιτιακή κανονιστικότητα. Αντίθετα γλώσσα και κοινωνία διαμορφώνονται μαζί και σε άμεση οργανική αλληλεξάρτηση. Με αφετηρία την παραδοχή αυτή, στη συνέχεια διερευνώ

τη δυνατότητα θετικής κοινωνικής αλλαγής μέσω της προσπάθειας μεταρρύθμισης γλωσσικών τύπων, εννοιών και συμβολικών εκφράσεων.

Η διαχρονία της ελληνικής γλώσσας μέσα από την ποίηση του Κ. Καβάφη

Ελένη Αγγέλη
Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή

Ανένταχτος, αιρετικός και δαιδαλώδης μα πάνω απ' όλα τεχνίτης του λόγου, ο Κ. Καβάφης κλονίζει τα γλωσσικά ήθη της εποχής του και χρησιμοποιεί μια δική του ιδιαίτερη μικτή γλώσσα που αναδεικνύει τη γλωσσική και ποιητική του ταυτότητα. Ο ποιητής δημιουργεί έναν γλωσσικό κώδικα για να εκφραστεί και να αποτυπώσει τις ενδόμυχες σκέψεις του. Χρησιμοποιεί μια ιδιότυπη πολυποίκιλη γλώσσα που κινείται ανάμεσα στη δημοτική και την καθαρεύουσα, εμπλουτισμένη με στοιχεία του πολιτικού ιδιώματος, δηλαδή του ιδιαίτερου γλωσσικού ιδιώματος της Κων/λης απ' την οποία κατάγεται. Επιπλέον δε διστάζει να χρησιμοποιήσει στα ποιήματά του αυτούσιες φράσεις από κείμενα της αρχαίας ελληνικής και βυζαντινής γραμματείας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τη διαχρονία της ελληνικής γλώσσας μέσα από την ποίηση του Καβάφη και να καταδείξει τις εξωγενείς και ενδογενείς ρίζες των γλωσσικών του επιλογών.

.....

**Νέα ελληνική: Γνήσιο τέκνο της μητέρας αρχαίας γλώσσας,
"φθαρμένο και προβληματικό" αποπαιδί ή ισάξιος απόγονος;
Θεωρητικά και διδακτικά ζητήματα**

Αθανάσιος Μιχάλης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πολλές αναλύσεις έχουν γίνει από ειδικούς και λιγότερο ειδικούς για τη σχέση της νέας ελληνικής με την αρχαία ελληνική γλώσσα. Η σχέση αυτή έχει περιγραφεί από διαφορετικές οπτικές γωνίες και διαφορετικά πρίσματα: γίνεται λόγος για σχέση μητέρας γλώσσας και γλωσσικού απογόνου, για φθαρμένη μορφή μιας σπουδαίας γλωσσικής ποικιλίας ή για δύο πτυχές μιας και συγκεκριμένης γλώσσας οι οποίες διαφέρουν χρονικά.

Στην εισήγηση αυτή τίγονται θέματα, όπως:

- Η σχέση γλώσσας και χρόνου, η εξέλιξη των γλωσσών στον χρόνο: ο ρόλος της σύγκλισης και της απόκλισης,
- Ο προσδιορισμός μιας ποικιλίας ως αυτόνομης γλώσσας ή ετερόνομης ποικιλίας σε σχέση με συγκεκριμένη γλώσσα: ο ρόλος της εθνικής συνείδησης και της κυρίαρχης εθνικής ή της γλωσσικής ιδεολογίας,
- Η συνέχεια μιας γλώσσας σε χωροχρονικό πλαίσιο: ιστορικοσυγκριτική και γενετική οπτική,

- Οι διδακτικές προεκτάσεις και πτυχές της ιστορίας συγκεκριμένης γλώσσας με έμφαση στην ελληνική.
-

.....

Αρχαίες διάλεκτοι: ταξινόμηση, χαρακτηριστικά, κείμενα

*Ασημάκης Φλιάτουρας
Τμήμα Φιλολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Ο στόχος της παρουσίασης είναι να σκιαγραφήσει συνοπτικά αλλά με διαδραστικό τρόπο και με τη χρήση της τεχνολογίας την τυπολογική ταξινόμηση των αρχαίων ελληνικών διαλέκτων με βάση γραφηματικά, φωνολογικά και μορφολογικά κριτήρια και παράλληλα να δείξει τις επιβιώσεις στις νεοελληνικές διαλέκτους, συνδέοντας το διαλεκτικό παρόν με το παρελθόν. Σημαντική προς αυτή την κατεύθυνση θα είναι η παρουσίαση κειμένων από τον Buck (1955). Ιδιαίτερα θα φωτιστούν λιγότερο γνωστές αρχαίες ελληνικές διάλεκτοι, όπως λ.χ. τα ηλειακά, τα επιδαυριανά, τα φωικικά, τα λοικριά κλπ. Θα απαντηθούν μεταξύ άλλων τα εξής ερωτήματα: (α) Πώς μπορούν να ταξινομηθούν οι διάλεκτοι με βάση τα χαρακτηριστικά τους, δεδομένης της έντονης γεωγραφικής διαδιαλεκτικής και ενδοδιαλεκτικής ποικιλίας; (β) Υπήρξε διαδιαλεκτική επαφή που ενδεχομένως να οδήγησε σε επίδραση διαλέκτων σε άλλες; Στο πρωτότυπο κομμάτι της εργασίας, θα παρουσιαστεί η ταξινόμηση των αρχαίων ελληνικών διαλέκτων με βάση μορφολογικά κριτήρια, που προκύπτουν από τη σύγχρονη γλωσσολογική θεωρία, όπως λ.χ. με βάση τους ρηματοποιητές.

.....

Τα ιατρικά συγγράμματα του Διονυσίου Πύρρου του Θεσσαλού (1774-1853 μ.Χ.).

**Συγκριτική παρουσίαση προς το «Περί ύλης ιατρικής»
του Διοσκουρίδη Πεδάνιου (10-80 μ.Χ.).**

*Ιωάννης Στεφανίδης
Τμήμα Ιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Ο Διονύσιος Πύρρος ο Θετταλός (1774-1853), ήταν ιερέας, δάσκαλος, ιατρός και λόγιος – πρότυπο του Βαλκανικού Διαφωτισμού. Μεταξύ πολυάριθμων δημοσιεύσεών του, ξεχωρίσαμε τη «Γενική Φαρμακοποιία» (1818), που είναι η πρώτη φαρμακολογική πραγματεία στην κοινή ελληνική, και την «Πρακτική Βοτανική» (1838), που περιλαμβάνει έγχρωμες εικόνες φυτών σχεδιασμένες από το συγγραφέα.

Στόχος ήταν να μελετηθούν οι συνταγές με φυσικά συστατικά και νεφρική φαρμακολογική δράση, που βρέθηκαν στα ανωτέρω συγγράμματα, και να συγκριθούν στο περιεχόμενο και τρόπο παρουσίασης με τις αντίστοιχες στο «Περί Ύλης Ιατρικής» του Διοσκουρίδη.

Δέκα από τις δώδεκα συνταγές με φυσικά συστατικά που βρέθηκαν στα έργα του Πύρρου βρέθηκαν επίσης στο αρχαίο κείμενο. Από τις δέκα συνταγές στη «Γενική Φαρμακοποιία», εννέα περιγράφονταν και στην «Πρακτική Βοτανική», με παρόμοιες ενδείξεις. Ο Πύρρος ακολουθεί το ύφος του Διοσκουρίδη. Αναφέρει τα φυτά σε διάφορες γλώσσες, Αρχαία και

Νέα Ελληνικά, Γαλλικά, Ιταλικά, Τουρκικά. Επιπλέον, οι εικόνες φυτών είναι πρωτότυπα έργα του.

Τα ευρήματά υπογραμμίζουν τη σημασία του έργου του Διοσκουρίδη, στην ελληνική φαρμακολογία των αρχών του 19ου αιώνα. Η «Γενική Φαρμακοποιία» και η «Πρακτική Βοτανική» είναι σημαντικά συγγράμματα και αποτελούν στο ύφος, στο περιεχόμενο και στη γλώσσα χαρακτηριστικά υβριδικά παράγωγα της μεταβατικής περιόδου στην οποία η Ελλάδα σχοινοβατούσε μεταξύ Δυτικών, Αρχαίων και Ανατολικών ιατρικών παραδόσεων.

“STUDY IN GREECE”

Στην πορεία διεθνοποίησης των ελληνικών πανεπιστημίων

*Χρήστος Μιχαλακέλης,
Πρόεδρος “Study in Greece”
Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*

Με μια σειρά από ενέργειες και πρωτοβουλίες τα Ελληνικά Πανεπιστήμια ανοίγονται στον υπόλοιπο κόσμο, επενδύοντας στην εξωστρέφεια και στη διεθνοποίηση. Νέα ξενόγλωσσα προγράμματα σπουδών, ανταλλαγές φοιτητών και κινητικότητα των ερευνητών είναι μερικές από τις δράσεις για την ενίσχυση της θέσης τους στη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα. Οι ενέργειες αυτές υποστηρίζονται πλήρως από την ελληνική πολιτεία και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσω μια σειράς κατάλληλων νομοθετικών ρυθμίσεων, προκειμένου για τη διευκόλυνση της προσέλευσης διεθνών φοιτητών.

Η δράση Study in Greece, αποτελεί τον επίσημο φορέα της ελληνικής πολιτείας για την προώθηση των δράσεων εξωστρέφειας, την προβολή των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων που υπάρχουν στην Ελλάδα για διεθνείς φοιτητές και την υποστήριξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται οι δραστηριότητες με τις οποίες η Study in Greece συμβάλλει στην πορεία διεθνοποίησης των ελληνικών πανεπιστημίων, λειτουργώντας ως εκπαιδευτική και πολιτισμική γέφυρα ανάμεσα στην Ελλάδα και τις υπόλοιπες χώρες.

Η δημοσιογραφική γλώσσα στα Νέα Μέσα

*Ιωάννης - Σέργιος Μανδαλίδης
CNN Greece*

Η μετάβαση της δημοσιογραφίας στο νέο διαδικτυακό περιβάλλον άλλαξε τις διαδικασίες παραγωγής της δημοσιογραφικής ύλης και κατ' επέκταση τους τρόπους χειρισμού το λόγου. Το Διαδίκτυο συνδυάζει τον γραπτό λόγο, στοιχείο του έντυπου Τύπου, με την ταχύτητα των ηλεκτρονικών μέσων (ραδιοφώνου και τηλεόρασης), τα οποία εισήλθαν δυναμικά με το νέο ελεύθερο ιδιοκτησιακό τους καθεστώς περίπου 10-15 χρόνια νωρίτερα, επιβάλλοντας ένα δικό τους γλωσσικό ύφος, συμφιλωμένο με την λιγότερο καλλιεργημένη καθομιλουμένη γλώσσα, στοιχείο που κληροδοτήθηκε και στη διάδοση κατάσταση των ιντερνετικών μέσων. Παράλληλα, με το Διαδίκτυο εισήλθαν στη δημοσιογραφική γραφή και νέοι κανόνες που αφορούν στις τεχνικές βελτιστοποίησης των μηχανών αναζήτησης και την προβολή μέσω των κοινωνικών δικτύων.

Στην ελληνική περίπτωση, η τεχνολογική αυτή μετάβαση, που ήταν ουσιαστικά μία μετάβαση σε ένα επιχειρηματικό μοντέλο της βιομηχανίας των ΜΜΕ, συνέπεσε χρονικά με την οικονομική κρίση, γεγονός που υποβάθμισε περεταίρω την ποιότητα του περιεχομένου στα

μέσα ενημέρωσης, με την ποιότητα της δημοσιογραφικής γλώσσας να αντιμετωπίζεται ως «πολυτέλεια» δευτερευούσης σημασίας, ειδικά στα διαδικτυακά μέσα για τα οποία είναι διάχυτη η λανθασμένη αντίληψη ότι είναι προϊόντα χαμηλού κόστους.

**Ο δημοσιογραφικός λόγος στην Ελλάδα.
Από τη μεταπολίτευση έως τα «μνημόνια»**

*Νικολέττα Τσιτσανούδη - Μαλλίδη
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Παρουσιάζεται το περιεχόμενο του βιβλίου *Ο δημοσιογραφικός λόγος. Από τη μεταπολίτευση έως τα «μνημόνια»* που εκδόθηκε από το Center for Hellenic Studies, Harvard University και τις εκδόσεις Gutenberg για την Ελλάδα. Το βιβλίο συζητά τις μεταβολές στη μορφή και τους συμβολισμούς της γλώσσας των ΜΜΕ που συνδέθηκαν με τη λαϊκοποίησή της, από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Καταγράφει τις βλές που τις συνόδευσαν, συμμετέχοντας σε έναν κοινωνικό διάλογο, με σκεπτικισμό για την ευχέρεια της γλώσσας όχι απλά ως προς την περιγραφή των επικοινωνιακών συμβάντων, αλλά ως προς την δυναμική της αναγωγή σε μία κοινωνική πρακτική. Αποκαλύπτει το πώς η ελληνική γλώσσα απεικόνισε τις σημαντικές οικονομικοπολιτικές αλλαγές που καθόρισαν την πορεία της κοινωνίας τα τελευταία χρόνια. Μια γλώσσα που έγινε πιο λαϊκή, γιατί αυτό εξυπηρετούσε το κλίμα της αποκατάστασης της δημοκρατίας. Εξελιχθηκε περισσότερο λαϊκότροπα όταν τα ιδιωτικά ΜΜΕ επιδίωξαν ανοίγματα στα μικρομεσαία οικονομικά στρώματα. Επηρέασε και επηρεάστηκε στον σφιχτό εναγκαλισμό πολιτικής και τηλεοπτικής/εκδοτικής εξουσίας. Έχασε και επαναπέκτησε τον εμβληματικό ρόλο της εκπροσώπησης των λαϊκών κινήματων. Και στην εποχή των μνημονίων μετατράπηκε σε αιχμηρό εργαλείο ενοχοποίησης και χειραγώγησης. Και όλα αυτά στους φρενήρεις ρυθμούς της ψηφιακής εποχής, που καθιερώνει νέες σημασίες, οι οποίες ελέω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, παγιώνονται με fast track διαδικασίες.

Τέλος, προκαλεί σε μια κριτική διαπραγμάτευση ερωτημάτων που αφορούν στο πόσο τελικά δημοκρατικές είναι οι δυνάμεις της διαμόρφωσης ενός λόγου με τόσο «μεροληπτική» προβολή, όπως ο δημοσιογραφικός. Αφήνει δε ανοιχτό το ερώτημα, πόσο παιδαγωγικός μπορεί να αναδεικνύεται ένας λόγος όταν υπονομεύεται από την προπαγανδιστική λειτουργία και χάνει τη δημοκρατικότητα του κοινωνικού αγαθού.

Ο δημοσιογραφικός λόγος στα χρόνια της κρίσης

*Νατάσσα Ν. Σπαγαδώρου
CNN GREECE*

Ο δημοσιογραφικός λόγος στα χρόνια της μεγαλύτερης μεταπολιτευτικά κρίσης που βίωσε η Ελλάδα, άλλαξε, διαφοροποιήθηκε και πολλές φορές αλλοιώθηκε. Και ήταν εύλογο να συμβεί αυτό, καθώς η χώρα μας έζησε πρωτοφανείς καταστάσεις, όχι μόνο σε οικονομικό επίπεδο, αλλά κυρίως σε κοινωνικό και αξιακό. Ήταν ένας άλλου τύπου Πόλεμος, μία εξέγερση...Και ο δημοσιογραφικός λόγος που είναι ζωντανός, δυναμικός, ρέων και αποτυπώνει πάντα τον σφυγμό της κοινωνίας, του ρεαλισμού και της πραγματικότητας, δεν είναι δυνατόν, να μείνει ανεπηρέαστος.

Ο δημοσιογραφικός λόγος άλλαξε, γεννήθηκε η δημοσιογραφία των πολιτών, μέσα από εκατοντάδες blogs και εκατομμύρια των εκατομμυρίων σελίδων στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, όπου οι πολίτες είτε ανώνυμα, είτε επώνυμα, πάσχιζαν και επιζητούσαν να ακουστεί η δική τους αλήθεια και ο δικός τους πόνος...Μιλάμε για ένα παγκόσμιο ψηφιακό χωριό, με άπειρες απόψεις, ενίοτε, ενοχλητικές και καυστικές αλλά σίγουρα πάντα ενδιαφέρουσες. Ο δημοσιογραφικός λόγος πρέπει να αλλάζει αυτό δεν είναι αρνητικό, καθώς το εν λόγω γεγονός, σηματοδοτεί μία δυναμική εξέλιξη στα πράγματα.

Αυτό που δεν πρέπει να αλλάζει- τουλάχιστον για εμάς τους δημοσιογράφους- είναι η οπτική μας γωνία, η δημοσιογραφική όσφρηση, η οποία οδηγεί τα γεγονότα και τις εξελίξεις και η οποία βρίσκει την πιο ακριβή της έκφραση στην φράση του Ελβετού φιλέλληνα και «πατέρα» της Νεοελληνικής Δημοσιογραφίας Ιωάννη Ιάκωβου Μάγερ: «Η Δημοσίευσις είναι η ψυχή της Δικαιοσύνης»!

Η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας στην Κωνσταντινούπολη μετά την άλωση

Ελένη Καρατζόλα
Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Παρά το αυξημένο γόητρο της Κων/λης ως κέντρο του ελληνισμού, η μελέτη της εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας μετά την Άλωση είναι μάλλον περιορισμένη. Αντικείμενο της διάλεξης είναι η παρουσίαση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων κειμένων που παρήχθησαν στην Κωνσταντινούπολη από τις αρχές του 16^{ου} αιώνα έως και τα τέλη του 19^{ου}. Αρχικά, θα σχολιαστούν δείγματα της λογιότερης γραπτής ποικιλίας που χρησιμοποιείται από τον 16^ο αι. έως σήμερα στο περιβάλλον του Πατριαρχείου (πρακτικά Συνόδων, εγκύκλια γράμματα Πατριαρχών). Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στον εντοπισμό δημωδέστερων κειμένων, που αποτυπώνουν τάσεις εξέλιξης της καθομιλούμενης γλώσσας, καθώς και διαλεκτικά στοιχεία που έχουν συνδεθεί διαχρονικά με το κωνσταντινοπολίτικο ιδίωμα. Ενδεικτικά κείμενα που θα αναλυθούν είναι οι Θεματοεπιστολές του Θ. Ζυγομαλά (16^{ος} αι.), οι Εφημερίδες του Ι. Καρυοφύλλη (17^{ος}), φαναριώτικα στιχουργήματα του 18^{ου} αι. όπως η Βοσπορομαχία του Μόμαρς (1752), αλλά και η Γραμματική του Δ. Καταρτζή, η α' έκδ. του Ταξιδιού του Γ. Ψυχάρη (1888). Έμφαση επίσης θα δοθεί σε αναγόμενες-σε-επαφή με την τουρκική αλλαγές, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό αποτελούν ένα από τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συγκεκριμένης ποικιλίας, ενώ θα συζητηθούν οι διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τη γλωσσική χρήση και τις στάσεις απέναντι στις διάφορες γλωσσικές ποικιλίες που ομιλούνταν στην Κωνσταντινούπολη.

Το άνοιγμα της τουρκικής αφήγησης στην ελληνική μέσω της λογοτεχνικής μετάφρασης

Damla DEMİRÖZÜ
Τμήμα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας
Φιλοσοφική Σχολή - Πανεπιστήμιο Πόλης

Οι σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας, άλλοτε φιλικές και άλλοτε εχθρικές, αποτέλεσαν ένα από τα πλέον επίμαχα ζητήματα της πολιτικής και των δύο χωρών. Οι δεσμοί, όμως, που αναπτύχθηκαν μεταξύ των πολιτών τους ακολούθησαν διαφορετική πορεία, η οποία αποτυπώνεται και στα λογοτεχνικά έργα. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις, όπου οι οποιεσδήποτε διαφορές, γλωσσικές, θρησκευτικές ή εθνικές, δεν εμπόδισαν την προσέγγιση των δύο λαών, κυρίως σε επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ απλών ανθρώπων. Αυτού του είδους οι σχέσεις δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς. Η εισήγηση μου σκοπεύει να ερευνήσει τη μετάφραση της νεοελληνικής πεζογραφίας στα τουρκικά.

Το πολιτισμικό ψηφιδωτό της Κωνσταντινούπολης

*Σταύρος Χ. Γιωλιζόγλου
Συντονιστής Εκπαίδευσης στο Γενικό Προξενείο
της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη,
Διδάκτωρ Ιστορίας Α.Π.Θ.*

Η Κωνσταντινούπολη υπήρξε επί δεκαέξι αιώνες πρωτεύουσα δύο αυτοκρατοριών που εκπροσωπούσαν δύο διαφορετικά πολιτισμικά, φυλετικά, θρησκευτικά, γλωσσικά συστήματα, το Βυζαντινό και Οθωμανικό, και άφησαν έντονα σημάδια της παρουσίας τους στη σημερινή μεγαλούπολη των είκοσι εκατομμυρίων ανθρώπων επηρεάζοντας ποικιλοτρόπως την καθημερινότητά τους. Παράλληλα, δεκάδες μικρές ή μεγάλες εθνοτικές ομάδες έζησαν για μεγάλα ή μικρά διαστήματα εδώ αφήνοντας το δικό τους αποτύπωμα, εμπλουτίζοντας κι ανανεώνοντας το υπάρχον πολιτισμικό κεφάλαιο. Αναλυτικότερα επισημαίνονται οι πολιτισμικές επιβιώσεις αυτών στη γλώσσα, στη θρησκεία, στις τέχνες, τα ήθη και τα έθιμα, την ένδυση και τη διατροφή, στην οργάνωση της οικογένειας. Η πολιτισμική όσμωση ανά τους αιώνες έκανε δυσδιάκριτο τον αρχικό ιδιοκτήτη εκάστου στοιχείου και αυτό διευκόλυνε την ευρύτερη αποδοχή, ώστε προϊόντος του χρόνου όλα τα πολιτισμικά αγαθά να θεωρούνται κοινά, ως μη ανήκοντα ξεκάθαρα σε κάποια ιστορική εθνοτική ομάδα. Ωστόσο, κάθε διαφορετική ομάδα διατήρησε εκείνα τα στοιχεία που ενίσχυαν την αυτογνωσία της και την επιθυμία ετεροπροσδιορισμού της, ως φυσική αντίσταση στον κίνδυνο αλλοίωσης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και της αφομοίωσης από την κυρίαρχη πολιτισμική ομάδα. Απεικονίσεις αυτού του πλούσιου παρελθόντος διακρίνονται άλλοτε εύκολα και άλλοτε μετά από προσεκτικότερη παρατήρηση στο σημερινό ζωντανό πολιτισμικό πρόσωπο της Κωνσταντινούπολης.

Η διαχρονική συμβολή της Κωνσταντινούπολης στην ελληνική πολιτισμική παραγωγή

*Άρης Τσοκάνας
συγγραφέας, μεταφραστής,
εκπαιδευτικός Ζωγραφείου Γυμνασίου-Λυκείου
Κωνσταντινούπολης*

Το Βυζάντιο από την ίδρυσή του τον 7^ο αιώνα π. Χ. υπήρξε ένα σημαντικό πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο. Ανέδειξε πολλούς αξιόλογους διανοητές όπως ο Θρασύμαχος, ο Ξενοκράτης, ο ρήτορας Θεόδωρος, ο διάσημος μηχανικός Φίλων και ο διευθυντής της Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας Αριστοφάνης που εφηύρε τους τόνους και τα σημεία στίξης, δημιουργώντας την πολυτονική γραφή της ελληνικής γλώσσας. Μετά την επανίδρυση της από

τον Μεγάλο Κωνσταντίνο τον 4^ο αιώνα μ. Χ. έως την κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, η Κωνσταντινούπολη ήταν αδιαμφισβήτητα το μεγαλύτερο και κατά καιρούς το μοναδικό πολιτιστικό κέντρο του ελληνισμού.

Κατά την μεταβυζαντινή περίοδο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η Κωνσταντινούπολη ήταν η πόλη με τον μεγαλύτερο ελληνικό πληθυσμό. Σύμφωνα με στοιχεία του Πατριαρχείου, το 1912 είχε 310.000 Έλληνες κατοίκους όταν στην απογραφή του 1907 ο πληθυσμός της Αθήνας ήταν μόλις 175.430 άτομα. Αυτούς τους αιώνες, όλη σχεδόν η πολιτισμική κίνηση που αφορούσε τον ελληνισμό είχε μια κάποια σχέση με την Κωνσταντινούπολη. Εδώ ιδρύθηκε το πρώτο λύκειο η Μεγάλη του Γένους Σχολή (1454), εδώ γράφτηκε το πρώτο μυθιστόρημα (Φιλοθέου Πάρεργα, 1717), εδώ δόθηκαν οι αγώνες για το γλωσσικό ζήτημα και εδώ έδρασαν οι μεγαλύτερες πνευματικές φυσιογνωμίες του ελληνισμού. Ακόμη και σήμερα μετά την πληθυσμιακή συρρίκνωσή της, η ομογένεια της Κωνσταντινούπολης συνεχίζει να έχει αξιόλογη πολιτισμική παραγωγή.

Τα δάνεια τουρκικά παραγωγικά επιθήματα στην ελληνική γλώσσα

Αγγελική Βενετσάνου

Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ - Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των γλωσσών είναι ένα σύνηθες, διαχρονικό και πανανθρώπινο φαινόμενο. Οι γλώσσες αλλάζουν για εσωτερικούς και εξωτερικούς λόγους. Οι εξωτερικοί λόγοι που κινητοποιούν τον μηχανισμό της γλωσσικής αλλαγής έχουν να κάνουν συνηθέστερα με τις γλωσσικές επαφές που συντελούνται μεταξύ των ομιλητών/τριών διαφορετικών γλωσσικών κωδίκων. Εδώ θα μας απασχολήσουν οι γλωσσικές επιρροές της Τουρκικής στην ελληνική γλώσσα. Η Ελληνική ανήκει στην ευρύτερη οικογένεια των Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών και μάλιστα αποτελεί τη μοναδική απόγονο της ελληνικής ομάδας, η οποία υπάγεται στον δυτικό κλάδο των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών. Από την άλλη, η Τουρκική συγκαταλέγεται στη γλωσσική οικογένεια των Τουρκικών γλωσσών (Turkic languages) και όντας η ομάδα Ογούζ, συνιστά το νοτιο-δυτικό τους σκέλος. Η Τουρκική δάνεισε στην Ελληνική πάρα πολλά γλωσσικά στοιχεία, τα περισσότερα από τα οποία έχουν προσαρμοστεί σήμερα στη Φωνητική και στη Μορφολογία της. Είναι προφανές ότι η ελληνική με την τουρκική γλώσσα παρουσιάζουν διαφορετική μορφολογική δομή, κάτι που είναι πολύ σημαντικό για τον τρόπο που προσαρμόζονται οι δάνειες παραγωγικές καταλήξεις της τουρκικής. Ορισμένα από τα τουρκικά παραγωγικά επιθήματα τα οποία επιβιώνουν στη σημερινή Ελληνική είναι τα εξής:

- α) -λη (τουρκικά: -li), π.χ. *παράλης, μουστακαλής, χασικλής*
- β) -τζης (τουρκικά: -ci), π.χ. *τενεκετζής, ταξιτζής, κολλουρτζής*
- γ) -λίκι (τουρκικά: -lik), π.χ. *χαρτζιλίκι, δασκαλίκι, προεδρικό*

Τέλος, ο δανεισμός των παραγωγικών επιθημάτων, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα ύπαρξης στενότερων επαφών μεταξύ αυτών των δύο γλωσσών, μπορεί να εξηγηθεί κυρίως μέσω του μηχανισμού του έμμεσου δανεισμού.

Κοινές ελληνικές και τουρκικές λέξεις και παροιμίες που χρησιμοποιούνται στη σύγχρονη ζωή των δύο λαών

*Α. Βενετσάνου, Ευστ. Βαραμέντη,
Π. Μανώλακκα, Γ. Σχίζα, Η. Κιοσσέ, Ζ. Κοϊνή,
Ειρ. Κονγάνη, Χρ. Λόλας*

Η γλωσσική επαφή μεταξύ ελληνικής και τουρκικής γλώσσας γίνεται ιδιαίτερα φανερό μέσω του λεξιλογικού δανεισμού από τα τουρκικά δάνεια της Νέας Ελληνικής και τα ελληνικά δάνεια της Τουρκικής, τα οποία συνθέτουν ένα ιδιαίτερο λεξιλογικό στρώμα. Είναι αξιοσημείωτος ο αριθμός των τουρκικών και ελληνικών λέξεων που χρησιμοποιούνται και στις δύο γλώσσες ως ο μοναδικός τρόπος να αποκαλούνται πράγματα και αντικείμενα της καθημερινής ζωής. Σε όλους/ες μας είναι γνώριμα τα ακόλουθα: «μουσαφίρης - *misafir*», «σαματάς - *samata*», «γιουβέτσι - *güneç*», «χαβαλές - *havale*», κ.α. Ομοίως, χάριν της γλωσσικής επαφής, παρατηρείται ξεκάθαρα δανεισμός και σε φρασεολογικό επίπεδο. Οι Τούρκοι όπως και οι Έλληνες δανείστηκαν τη σοφία των λαών για να σχηματίσουν παροιμίες, εικφράσεις και γνωμικά τα οποία σήμερα χρησιμοποιούνται αυτούσια και στις δύο γλώσσες και αντικατοπτρίζουν την αίσθηση του χιούμορ και τον τρόπο ζωής των δύο λαών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η γνωστή παροιμία: «Κύλισε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι», όπου στα τουρκικά αποδίδεται ως εξής: «*Tencere yuvarlanmıs kapağı bulmuş*».

Εν αρχή ην ο λόγος ή η μουσική;

*Ευαθία Ρεμπούτσινα
Μουσικοσυνθέτρια*

Η μουσική ενυπήρχε στη ζωή από την έναρξή της στο σύμπαν το οποίο μοιραζόμαστε, από τις κραυγές των ζώων, τα κελαιδίσματα των πουλιών, τους ήχους των ανέμων και των θαλασσών, διέτρεχε οτιδήποτε ζωντανό γεννιόταν και αναπτυσσόταν. Οι πρόγονοί μας εξέφραζαν τα συναισθήματά τους με τραγουδιστικούς ήχους, μοίραζαν τα συναισθήματά τους «τραγουδώντας». Αυτό που με κάνει να αναρωτιέμαι εάν «εν αρχή ην ο λόγος ή η μουσική» είναι η σκέψη ότι ο λόγος είναι κραδασμός, ο κραδασμός μία δόνηση και η δόνηση είναι μουσική. Η μουσική με τη σειρά της είναι ρυθμός, και ο ρυθμός, αρμονία. Θεωρώ ότι η μουσική αποτέλεσε μία ισχυρή βάση για την εξέλιξη του λόγου, καθώς ενσωμάτωνε και εξέφραζε τον συναισθηματικό κόσμο, ο οποίος και αποτελεί πηγή και εστία της ομιλίας, της έκφρασης και της επικοινωνίας.

Η τραγουδισμένη γλώσσα

*Οδυσσέας Ιωάννου
Στιχουργός, συγγραφέας*

Ο στίχος και η ποίηση στο ελληνικό τραγούδι, από το Ρεμπέτικο μέχρι τις μέρες μας. Η μετατροπή του Ρεμπέτικου από μοιρολατρικό σε κοινωνικό. Η επαφή ενός κόσμου, που δεν είχε ιδιαίτερη τριβή με τους ποιητές, με μεγάλα κείμενα μέσω της μελοποίησής τους.

Η Ελλάδα είναι μια σπάνια περίπτωση παγκοσμίως που πήρε τους σπουδαίους της ποιητές και τους πέρασε στον κώδικα του λαϊκού τραγουδιού, όχι σε κάποια λόγια μορφή τραγουδιού. Έκανε τον Ελύτη, τον Σεφέρη, τον Ρίτσο, τον Βάρναλη, τον Λειβαδίτη, χασάπια και ζειμπέκια. Η μεγάλη τομή του Μίκη Θεοδωράκη που μελοποίησε το 1958 τον Επιτάφιο του Ρίτσου.

Μελοποίηση σπουδαιών ποιητικών κειμένων αλλά και ποιητές που λειτούργησαν ως στιχουργοί, γράφοντας λόγια για να τραγουδηθούν.

Το πολιτικό τραγούδι της δεκαετίας του 60 και της Μεταπολίτευσης, αλλά και ο ακαριαία λαϊκός λόγος των λαϊκών στιχουργών. Ο τρόπος και ο δρόμος που άνοιξε ο Θάνος Μικρούτσικος, στην μελοποίηση Ελλήνων και ξένων ποιητών, μέσα από πρωτόγνωρες φόρμες για το ελληνικό τραγούδι

Το αφηγηματικό και εσωστρεφές τραγούδι των τραγουδοποιών, με αφηγηρία τα μέσα της δεκαετίας του 80, που κράτησε ζωντανή την ακριβή παράδοση του στίχου στην Ελλάδα σε εποχές που οι μεγάλοι συνθέτες με τα σπουδαία έργα-κύβλους είχαν αρχίσει να υποχωρούν. Οι σύγχρονες ανάγκες για τον λόγο στο ελληνικό τραγούδι.

Διασπορά και μετανάστευση: Ταυτότητα, ανθρώπινη αξιοπρέπεια και σύγκρουση στον Ελληνικό κινηματογράφο

Δέσποινα Μουζάκη

Τμήμα Κινηματογράφου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρουσίαση «Μετανάστες και Μετανάστευση στο Ελληνικό Σινεμά (1956-2016). 60 Χρόνια Μεταβαλλόμενων Κινηματογραφικών Αφηγήσεων» σκοπεύει να αναλύσει μια αντιπροσωπευτική εικόνα του τρόπου με τον οποίο οι Έλληνες κινηματογραφιστές προσέγγισαν την μετανάστευση με την πάροδο των χρόνων.

Μέχρι σήμερα, αυτές οι αφηγήσεις περιλαμβάνουν τις ιστορίες του λεγόμενου «παλιού ελληνικού σινεμά» με τους πλούσιους μετανάστες που επιστρέφουν από την Αμερική, μέχρι τις πιο πρόσφατες παραγωγές στις οποίες ο «ξένος» προσπαθεί να ενσωματωθεί στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα άλλες πολύ ενδιαφέρουσες ταινίες ασχολούνται με τις κοινότητες των Ελλήνων της διασποράς και την κατάσταση των Ελλήνων μεταναστών στην Ευρώπη.

Η μεταβολή στον αφηγηματικό άξονα των ταινιών αυτών αντικατοπτρίζει τις ιστορικές αλλαγές που έχουν μορφοποιήσει την κοινωνικοπολιτική σκηνή στην Ελλάδα τα τελευταία εξήντα χρόνια. Ταυτόχρονα, όμως, οι ταινίες που αναλύονται αντιπροσωπεύουν τον τρόπο με τον οποίο οι κινηματογραφικές αφηγήσεις που επικεντρώθηκαν στη μετανάστευση μεταβλήθηκαν με την πάροδο των χρόνων σύμφωνα με πιο γενικές αλλαγές στο ελληνικό σινεμά: μέσω του σινεμά των ειδών, μέσω του χαρακτηριστικού στυλ του κάθε δημιουργού, μέσω του ντοκιμαντέρ και της μυθοπλασίας, μέσω της ανάμιξης των ειδών και των τεχνικών. Καθώς δεν υπάρχει τέλος στη μετανάστευση, αυτή η μελέτη επιτρέπει –ουσιαστικά απαιτεί– να κοιτάζουμε τον «άλλο», τον «ξένο» ως «εαυτόν» σε μια αέναη αναζήτηση της ταυτότητας.

Η γλώσσα ως η ταυτότητα μας

Elena Panaritis

Thought for Action,

Stanford University

Η γλώσσα λειτουργεί ως η μαρτυρία της εξέλιξης του ανθρώπινου ως οντότητα. Γίνεται ο συνδετικός κρίκος του υλικού μέρους του ανθρώπου

με τη ψυχή του και πλέον επικοινωνεί τη σκέψη του τα συναισθήματα του με τους αντίστοιχους του. Η γλώσσα είναι η μαρτυρία της εξέλιξης του σε συνάρτηση με ό,τι τον αφορά και τον ταυτίζει με αυτό που νιώθει ως τον τόπο του, το σπίτι του, τη γη του. Η γλώσσα τον ταυτίζει

με την ασφάλεια της ύπαρξής του, με την έννοια και το αίσθημα του ανήκω, του αναφέρομαι σε κάποια ομάδα με κοινές ρίζες, ιστορίες, νοήσεις.

Η γλώσσα αρχίζει την ιστορία της ως άτυπος θεσμός συνεννόησης και οργανώνεται με σύμβολα γράμματα, σύνταξη, λογική σκέψης που φαίνεται τελικά στην αποτύπωση της παράδοσης, ιστορίας, επιστήμης, θρησκείας, ποίησης, θεάτρου. Είναι λοιπόν η εξέλιξη της ύπαρξής του ανθρώπου που γίνεται μια ομάδα ένας Λαός.

Η συνέχεια της Ελληνικής σκέψης, της Ελληνικής λογικής, της Ελληνικής γλώσσας είναι η συνέχεια του λαού της η οποία διατηρείται ζωντανή όσο ο κόσμος συνεχίζει να βασιίζεται στην λογική και την αρχή της καινοτομίας και περιέργειας που φαίνεται σε όλες της εκφάνσεις της ελληνικής χρήσης από την αρχαιότητα, το Βυζάντιο, τη μοντέρνα Ελλάδα.

Το μέλλον της ανάγνωσης

Γιώργος Δαρδανός
Εκδόσεις Gutenberg

Η μεγάλη εμπειρία και προσφορά του Γ. Δαρδανού σε μία σειρά φορείς που σχετίζονται με την εκπαίδευση και το βιβλίο (Εθνική Βιβλιοθήκη, Εταιρεία Κυκλαδικών Μελετών, Ένωση Κυκλαδικού Τύπου, Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών Βιβλιοπωλών, εκθέσεις βιβλίου κ.ά.), καθώς και η δημιουργία και διοίκηση ενός από τους μεγαλύτερους εκδοτικούς οίκους στην Ελλάδα, τον καθιστά ως έναν από τους πλέον σημαντικούς γνώστες του βιβλίου και της ανάγνωσης. Η ίδρυση του Σπιτιού του Βιβλίου, η μειωμένη φορολόγηση καθώς και η ενιαία τιμή του, είναι επίσης μερικά από όσα πάλεψε και πέτυχε κατά τη διάρκεια της θητείας του ως πρόεδρος της ΠΟΕΒ. Η συγγραφική του δραστηριότητα περιλαμβάνει άρθρα και εργασίες γύρω από τα προβλήματα του βιβλίου καθώς και κείμενα σχετικά με τη διαφύλαξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Πρωτοστάτησε με τον Μάκη Αρσένη στην ίδρυση βιβλιοθηκών σε κάθε σχολείο της χώρας: Ίδρύθηκαν οι πρώτες πεντακόσιες βιβλιοθήκες αλλά δεν εμπλουτίστηκαν ποτέ, δεν άνοιξαν τις πόρτες τους στην κοινωνία και οι περισσότερες κατέληξαν αποθήκες. Όπως επισημαίνει, τα υπάρχοντα βιβλία παραμένουν ακόμα φυλακισμένα. Με βάση την 40χρονη πορεία του «στα κοινά του βιβλίου», ο Γ. Δαρδανός παρουσιάζει τις θέσεις του για το μέλλον της ανάγνωσης στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη κοινωνία και αναδεικνύει ζητήματα που συνδέονται με την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό.

Γλώσσα και τυπογραφία

Γιάννης Μαμάης
Εκδόσεις Gutenberg

Συχνά υποτιμάται η ζωτική σημασία της τυπογραφικής καλαισθησίας, όταν συζητείται η επαφή του αναγνώστη με σημαντικά κειμενικά σώματα. Η κυριαρχία της εμπορευματοποίησης, σε συνδυασμό με την παρακολούθηση μιας τυραννικής ταχύτητας και στο πεδίο της εκδοτικής παραγωγής, αφήνει πίσω την αναζήτηση της αισθητικής λειτουργίας και της έννοιας του κάλλους. Άποψή μου είναι ότι απέναντι σε πολύτιμα κείμενα, η υποχρέωση της ανάδειξής τους με βάση το τυπογραφικό κάλλος και την αρμονία, είναι επιβεβλημένη. Υπηρετώ με πάθος την τυπογραφική καλαισθησία, ως ένα ισχυρό αντίδοτο στην πρόχειρη και κακή χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει η τεχνολογία, την οποία ουδόλως αποκηρύσσω.

Απεναντίας, πιστεύω στην ορθή αξιοποίηση των τεχνολογικών προνομίων, αλλά με σεβασμό στην υψηλή αξία της γλώσσας, την ιστορία και τη δυναμική του κειμένου. Η ευρηματικότητα, η φαντασία, η επιδίωξη της καλλιτεχνικής αρμονίας και η επαναφορά των αρχών που χαρακτήριζαν τα αριστουργήματα της τυπογραφικής παράδοσης, αποτελούν για μένα έναν μονόδρομο αφοσίωσης στο «ευρύχωρο μονοπάτι» της αισθητικής. Άλλωστε η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο.

Το χάσμα ανάμεσα στη γλώσσα και στην επικοινωνία

*Ρενέ Στυλιαρά
Συγγραφέας*

Πώς ορίζεται τελικά η γλώσσα; Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από την έννοια της επικοινωνίας; Όλοι όσοι υπηρετούν την επικοινωνία, ως ένα γνωστικό αντικείμενο που το θεραπεύουν, δεν μπορούν παρά να δουλεύουν συστηματικά για τη γεφύρωση κάθε χάσματος, κάθε απόστασης που μεσολαβεί ανάμεσα στο γλωσσικό εργαλείο και τον κεντρικό σκοπό του που είναι η επικοινωνία, η ανατροφοδότηση, η αλληλεπίδραση. Η αναζήτηση νέων εκδοχών της παιδείας που θα εστιάζουν σε μια πνευματική καλλιέργεια κατάλληλη, κατανοητική και προσβάσιμη για όλους, είναι και πρέπει να είναι διαρκής.

Β. ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΘΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Diachronic views of Classical Greek: reconstructing forward as well as backward

*Gregory Nagy
Francis Jones Professor of Classical Greek Literature,
Professor of Comparative Literature
Director of the Center for Hellenic Studies*

The science of comparative linguistics has led to a deeper understanding of traditional language transmitted in verbal art. In linguistic studies of ancient Greek literature, much progress has been made over recent decades in uncovering the earliest attested phases of Hellenic civilization. This talk will survey some of that progress, highlighting etymological explanations of key Greek words and even names. Examples include μῦθος, πόντος, and Μέντωρ.

The diachrony of the Greek-Turkish Language Contact and its theoretical implications for Linguistics

*Konstantinos Sampanis
University of Salzburg*

Due to a tumultuous past, speakers of various Greek (Gr.) and Turkish (Turk.) varieties and dialects have been in contact since centuries¹. Geographically, the contact extends over Anatolia, Cyprus, the Aegean islands and Southern Balkan. In terms of time span, Language Contact (LC) begins in the 11th c. with the arrival of Turkic Oghuz tribes in Anatolia² and, to some extent, it is still ongoing³. Along with the readily observable (and thoroughly studied⁴) case of lexical loans⁵, Gr.-Turk. LC has also led to grammatical borrowing (and subsequently to morphosyntactic change), mostly affecting Greek than Turkish⁶.

It is exactly these aspects of contact-induced grammatical change that imply a great degree of what has been designated in Sociolinguistics as “Language Contact Intensity”. This is particularly obvious in certain Asia Minor Greek (AMG) varieties/dialects, such as Cappadocian or Pharasiot which had undergone an extensive grammatical change due to the influence of Turkish. That is why Dawkins (1916: 198)⁷ in his pioneering work described AMG in lyrical undertones: “The Turkish has replaced the Greek spirit; the body has remained Greek, but the soul has become Turkish”. This influence, in turn, is suggestive of intensive and systematic bilingualism of the Greek-Orthodox (Rum) population of that regions. On these grounds, the AMG dialects reflect the sociohistorical conditions under which LC occurred for centuries.

In this short lecture not only will we see some lexical and grammatical examples pertaining to LC between Greek and Turkish varieties but, additionally, we will discuss the implications that contact-induced language change has both for the understanding of the language as a system and structure and for the understanding of the milieu in which language contact is effective. In so doing, it will become better understandable that LC is not merely an abstract mechanism of the linguistic system, but a dynamic process during which individuals, speakers of different linguistics varieties, are involved.

Teaching Ancient Greek in Turkey: Historical Trends and Future Prospects

Erman Gören

¹ Cf. TZITZILIS, C. (1989): „Zu den griechisch-türkischen Sprachbeziehungen“. *Ling. Balkanique* 32: 185-197. KAPPLER, M. (2011): “A Tale of two Languages: Tracing the History of Turkish-Greek Language Contacts”. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 21.1, p. 95-130.

² VRYONIS, Sp. Jr. (1971): *The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor and the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century*. Berkeley: University of California Press.

³ Recent language contact phenomena have been observed in Cyprus, cf. TSIPLAKOU, S. & KAPPLER, M. (2015): “Is There a Common Cypriot Subjunctive?”. *Mediterranean Language Review* Vol. 22, pp. 139-155. For today’s Black Sea region cf. MACKRIDGE, P. (1987): “Greek-speaking Moslems of North-East Turkey: Prolegomena to a study of the Ophitic sub-dialect of Pontic”. *Byzantine and Modern Greek Studies* (11): 115–137. Cf also ÖZKAN, Hakan. (2013): The Pontic Greek spoken by Muslims in the villages of Beşkøy in the province of present-day Trabzon. *Byzantine and Modern Greek Studies* 37:130–150.

⁴ HASPELMATH, M. (2008): “Loanword typology: steps toward a systematic cross-linguistic study of lexical borrowability” In: Stolz, Th.; Bakker, D. & Salas Palomo, R. (eds.), *Aspects of language contact. New theoretical, methodological and empirical findings with special focus on Romancisation processes*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 43–62.

⁵ Cf. e.g. FRIEDMAN, V.A. (1994): “Turkisms in a Comparative Balkan Context”. *Septième Congrès International d’Études du Sud-Est Européen: Rapports*. Athens: Greek National Committee for Southeast European Studies. 521-543. KIRANOUDIS, P. (2009): *Μορφολογία των τουρκικών δανείων της ελληνικής γλώσσας* [the morphology of Turkish loanwords of the Greek language]. Thessaloniki: Institute of Modern Greek Studies.

⁶ HOVDHAUGEN, Ev. (1976): “Some aspects of language contact in Anatolia”. Univ. of Oslo working papers in Ling. 7, 142-160.

⁷ DAWKINS, R. M. 1916. *Modern Greek in Asia Minor. A Study of the Dialects of Silli, Cappadocia and Pharasa with Grammar, Texts, Translations and Glossary*. Cambridge University Press

*Department of Ancient Languages and Cultures
Istanbul University*

Since Byzantine Emperor Heraclius changed the official language of the Empire from Latin to Greek in 620 until the conquest of Constantinople, Constantinople definitely acted a central role in teaching Attic Greek, alongside with *Koinē*, which then turned into Medieval Greek and eventually Demotic or Modern Greek. Even after the conquer the first teachers of Greek in Early Modern Europe were the scholars originally educated in Byzantine capital city, like Basilios Bessarion, Constantine Lascaris, and so on. After the conquer of Constantinople, in spite of Sultan Mehmed the Conqueror had a specific interest to Greek language and manuscripts, teaching Greek had been interrupted officially for a while. Several attempts have been made by non-Muslim initiatives in 16th and 17th centuries like Saint Benoit French School (1583), Saint Georges French School (1626) to educate Christian minority in Constantinople, and Greek might have been in the curricula at least in religious context. The Imperial Reform Edict (1856) accelerated the foundations of many other foreign schools, and some of them had directors who were expert on Classics like Mary Mills Patrick. However, the first official initiative for teaching Greek was Dar-ül Fünun and the ensuing university system in republican Turkey. This paper presents an overview of the findings in current research focussing on the history of teaching Ancient Greek from Dar-ül Fünun until current academic tendencies and also future prospects in the recent academic circles in Turkey.